

Oponentský posudek diplomové práce

Obor: lingvistika a fonetika

Jana Syslová:

Formant field characteristics of low vowels in Standard British English

Diplomová práce Jany Syslové zkoumá formantové hodnoty nízkých samohlásek v britské angličtině. Autorka zvolila pro diplomovou práci vhodné téma i postup výzkumu. Z hlediska výběru tématu se jedná o zajímavý cíl i v porovnání s češtinou, která má pouze jedinou nízkou samohlásku, zatímco britská angličtina má čtyři. Práce je psaná v anglickém jazyce.

Předkládaná diplomová práce obsahuje čtrnáct kapitol. Prvních deset kapitol představuje úvodní teoretickou část práce, v dalších kapitolách pak diplomantka popisuje svůj vlastní výzkum. Příloha ve formě CD-ROMu kromě samotného textu práce obsahuje kompletní tabulky a grafy, zvukové nahrávky a jejich texty.

Úvodní kapitola je velice stručná a zaujímá necelou jednu stránku. Autorka v ní představuje pouze téma práce a do jisté míry motivaci pro výběr tématu. Úvodu chybí jakákoli zmínka o struktuře práce, což se v kombinaci s tím, že jsou jednotlivé kapitoly či oddíly ve svých úvodních a závěrových pasážích často nedostatečně provázané, negativně projevuje na soudržnosti textu.

Ve druhé kapitole autorka popisuje obecné - (kvazi)univerzální - tendence ve vokalických systémech, pojednává o zastoupení nízkých samohlásek ve světových jazycích a porovnává je s nízkými samohláskami v britské angličtině (RP).

Nízkými samohláskami v RP se detailně zabývá třetí, čtvrtá a pátá kapitola - třetí kapitola z hlediska artikulačního, čtvrtá z hlediska akustického a pátá z hlediska diachronního. I u těchto kapitol se projevuje nízká provázanost - čtenář může být zmaten tím, že autorka ve čtvrté kapitole u formantových hodnot cituje stejné studie jako v kapitole třetí (tyto studie k dedukcím o artikulačních vlastnostech samohlásek samozřejmě používaly právě formantové hodnoty). Jakési „kanonické“ hodnoty formantů (podle Gimsona) jsou navíc zmiňovány již v kapitole třetí. Přestože je nedávným a současným posunům v prostoru nízkých vokálů v RP věnována pátá kapitola, diplomantka na vývoj, který (některé) nízké samohlásky přibližně v posledním století prodělaly nebo stále prodělávají, poukazuje i ve třetí kapitole. Je však důležité zdůraznit, že se autorka pro účely těchto kapitol seznámila s poměrně rozsáhlým množstvím pramenů, které z hlediska věcného dobře zpracovala.

Následující dvě kapitoly popisují fonotaktické vlastnosti nízkých samohlásek v RP a různé způsoby jejich ortografického zápisu; to sice není pro samotné téma práce nezbytné, ale rozhodně zajímavé. Osmá kapitola mapuje historické „předchůdce“ dnešních nízkých samohlásek od staré angličtiny. Devátá kapitola představuje rozsáhlý popis nízkých samohlásek v různých geografických variantách angličtiny, protože variabilita se projevuje zejména v oblasti nízkých vokálů. Desátá kapitola se pak zabývá faktory, které způsobují variabilitu formantů jak mezi jednotlivými mluvčími (např. pohlaví, věk), tak v rámci jednoho mluvčího (např. mluvní tempo a styl, segmentální okolí).

Jedenáctá kapitola krátce shrnuje teoretickou část práce a uvádí vlastní experiment. Ve dvanácté kapitole diplomantka velmi důkladně popisuje materiál a kritéria pro výběr položek, které byly následně analyzovány. Na straně 54 je jako jedno z kritérií uvedena úplnost údajů (tedy všechny údaje musely nabýt určité hodnoty) a jejich relevance. Ne zcela informovanému čtenáři toto zřejmě nic neřekne. Domnívám se, že možnost získání hodnoty --undefined-- a občasné nepřesnosti programu Praat, o kterém autorka píše až na straně 57, by stály za zmínku.

Ve třinácté kapitole diplomantka postupně představuje výsledky své studie. V prvním oddíle se zabývá průměrnými formantovými hodnotami jednotlivých vokálů. Autorka se nespokojila se zjištěním, že se elipsy vyznačující jednu směrodatnou odchylku značně překrývají, a pokusila se aplikovat různé transformace formantových hodnot. Ty však nevedly k „rozpadu“ vokálů a autorka uzavírá, že vysoká variabilita je danému vzorku inherentní. V tomto oddíle autorka kromě průměrných hodnot a směrodatných odchylek zmiňuje i variační koeficienty a statistické funkce distribuce formantů (špičatost a sešíkmení).

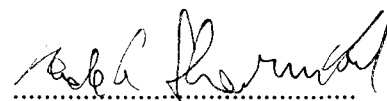
Druhý oddíl této kapitoly porovnává formanty vokálů u jednotlivých mluvčích. Zde se na některých místech vyskytují nedostatky. Na straně 87 jsou pro jednoho mluvčího uvedeny průměrné hodnoty F1-F3 u /æ/ 322, 577 a 1065 Hz, které jsou natolik neobvyklé, že by v textu rozhodně měly být komentovány nebo diskutovány. V grafech na stranách 91-93 neodpovídají zobrazené hodnoty legendě: /æ/ je zakresleno jako zadní vokál, /ɑ:/ jako vokál přední. Při popisu /ɒ/ autorka hovoří o F2 jako o dimenzi přední/zadní, ale nepřipouští vliv labializace na hodnoty F2.

Třetí a čtvrtý oddíl třinácté kapitoly popisuje hodnoty formantů a jejich variabilitu v závislosti na bezprostředním segmentálním okolí, a to z hlediska způsobu a místa konsonantické artikulace.

Je nutné poznamenat, že celá práce je psaná velmi dobrou angličtinou. Z hlediska věcného se jedná o kvalitní studii, jejíž výsledky jsou zpracovány vhodnými statistickými metodami. Mé výhrady se ve velké většině týkají jakési „uživatelské příjemnosti“. Kromě již zmíněné absence uvedení do struktury práce a nedostatku propojení mezi jednotlivými kapitolami bych zmínil číslování tabulek a grafů (např. „tabulka 12.3.1.2.3“ na straně 66).

Předkládaná práce splňuje svým obsahem i rozsahem požadavky kladené na magisterskou práci. Je zřejmé, že autorka na její zpracování vynaložila mnoho úsilí, ale v některých místech chybí práci soudržnost. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze dne 20.9.2006

Mgr. Radek Skarnitzl

Fonetický ústav FF UK